

СИДОРЕНКО Наталія Сергіївна,

д-р юрид. наук, професор,

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

ORCID ID: 0000-0003-4622-2779

НАУМИК Антон Сергійович,

здобувач вищої освіти,

ННІ права та інноваційної освіти

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ORCID ID: 0009-0001-0893-2510

ПОПОВА Анастасія Володимирівна,

здобувачка вищої освіти,

ННІ права та інноваційної освіти

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

БИБА Назар Євгенович,

здобувач вищої освіти,

ННІ права та інноваційної освіти

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

БРАГІНА Каріна Сергіївна,

здобувачка вищої освіти,

ННІ права та інноваційної освіти

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Україна

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАКТИЧНИЙ ДИСКУРС ЦИФРОВІЗАЦІЇ СУЧАСНОГО ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ, ІННОВАЦІЇ, ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Останнім часом в Україні приділяється досить значна увага процесам цифровізації та діджиталізації держави й державно-управлінської діяльності. Зазначені процеси зумовлені активним розвитком сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, прагненням держави покращити суспільно-політичний лад та змінити основні канали взаємодії органів державної влади та громадян.

Актуальність даної теми знаходить відображення у наукових дослідженнях й наукових працях провідних українських та зарубіжних

науковців. Наприклад: М. М. Трещова, Н. С. Сидоренко, А. Ю. Мунько, І. В. Козубай, С. Ю. Хамініч, Н. А. Липовська, Л. В. Рибальченко, О. В. Степанко, О. І. Яременко, А. С. Наумика та інших. Цифровізація всіх сфер суспільно-політичного життя людини є міжнародним трендом, адже формування єдиної цифрової інфраструктури держави є одним з найактуальніших питань сьогодення.

XXI століття – час розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, зв'язку, активної інформатизації всіх сфер життя населення, трансформації значної кількості суспільно-політичних, економічних, культурних та соціальних процесів і активної фази розвитку цифрової дистанційної освіти. Одним із найактуальніших питань сьогодення є сталий розвиток сучасного і безпечного цифрового простору держави та залучення населення до використання провідних досягнень вітчизняних та світових науковців, тому не є дивним те, що все більша кількість науковців розпочинають свої дослідження у галузі цифровізації держави та державно-управлінської діяльності, зокрема ¹.

Однак, питання теоретико-методологічної та організаційно-практичної складової цифровізації вже давно вийшли за межі наукових досліджень й певних філософських питань та стали буденною сучасністю, адже перетворення певної інформації в цифрову форму, фактично, означає, що вказані дані можуть використовуватися в будь-якій галузі діяльності людини: освіті, підприємництві, науці, державному управлінні тощо. Саме це і зумовлює такий значний вплив зазначених процесів на кожного з нас. Поступово цифрові технології надають можливість кожному громадянину доступні інструменти здійснення будь-якого виду діяльності.

Для розуміння процесу цифровізації сучасного публічного управління доцільним буде розглянути історичні етапи цифровізації в загальному вигляді (табл. 1).

Таблиця 1

№ з/п	Назва етапу	Характеристика
1	2	3
1	Етап ручної обробки певної інформації	У період дії зазначеного етапу інформація оброблювалася людьми вручну

¹ Наумик А. «Держава в смартфоні» як об'єкт теоретичних досліджень. *Теоретичне та практичне застосування результатів сучасної науки* : МАТЕРІАЛИ IV МІЖНАР. СТУДЕНТ. НАУК. КОНФ., м. Одеса, 7 квіт. 2023 р. С. 32–33.

Продовження табл. 1

1	2	3
<u>2</u>	Етап обробки інформації механічним шляхом	У період дії зазначеного етапу люди використовували механічні технології обробки інформації – друкарські машини, механічні обчислювальні прилади тощо
<u>3</u>	Етап використання електричних технологій	У період дії зазначеного етапу люди почали використовувати для передачі певної інформації телефони, засоби електронного зв'язку, радіо, електромеханічні обчислювальні прилади тощо
<u>4</u>	Етап використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій	У період дії зазначеного етапу люди почали використовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології (комп'ютери, магнітно-оптичні технології, електронні мікросхеми, USB-накопичувачі тощо)
<u>5</u>	Етап повсякденного використання інформаційно-комунікаційних технологій	У період дії зазначеного етапу, що триває і наразі люди використовують сучасні інформаційно-комунікаційні технології не тільки в роботі, а і у повсякденному житті

(власна розробка авторів)

Наразі сучасне суспільство перебуває на стадії активних трансформаційних процесів, характерною особливістю яких є впровадження інноваційних технологій, засобів зв'язку та взаємодії. Зазначені процеси не можуть йти осторонь й держави, тому вона також має змінюватися й підлаштовуватися до сучасних умов існування суспільства², у зв'язку з чим все частіше органи державної влади та місцевого самоврядування в Україні все частіше починають використовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології та впроваджувати цифрові технології при комунікації з громадянами.

Здійснюючи політику впровадження цифрових технологій в діяльність держави, суб'єкти владних (публічно-владних) повноважень перш за все мають виходити із доцільності зазначених дій та основних принципів цифровізації (рис. 1).

Отже, без урахування вищезазначених принципів цифровізації держави та визначення першочергових компонентів, які вимагають вдосконалення, неможливе належне створення та формування державної політики в цій галузі.

² Наумик А. С. Перспективи впровадження цифрового нотаріату. Глобалізація наукових знань: міжнародна співпраця та інтеграція галузей наук : МАТЕРІАЛИ IV МІЖНАР. СТУДЕНТ. НАУК. КОНФ., м. Тернопіль, 17 лют. 2023 р. С. 114–115.

Рис. 1. Принципи цифровізації держави

Окрім того, публічні органи управління в сучасних умовах ведуть активний пошук нових форм життєдіяльності та забезпечення неперервності функціонування, що вимагає активного запровадження всіх форм цифровізації для якісного й ефективного публічного адміністрування з метою оптимізації витрат на управління, якості взаємообміну та надання сервісних послуг населенню³, що також безумовно позитивно впливає на їхню діяльність.

М. М. Трещов та А. С. Наумик зазначають, що Наступним для обов'язкового впровадження є цифровізація комунікації між підрозділами екстрених служб з метою отримання інформації про події на певній території в режимі реального часу для оперативного реагування на надзвичайні ситуації, ймовірність виникнення яких в умовах агресивного середовища на тепер характеризується як надзвичайно висока⁴. Тобто, фактично, здійснюючи зазначений процес держава переходить на якісно новий етап розвитку.

Не менш актуальним питанням у сучасних умовах ведення господарської діяльності людини є й те, що органи державної влади та місцевого самоврядування намагаються вести активний пошук дієвих форм і засобів нової комунікації з суспільством, шляхи передачі певної інформації, адже із

³ Трещов М. М., Наумик А. С. Цифровізація воюючої держави: необхідність та переваги. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування*. 2023. № 9. URL: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2023-9-02-10>

⁴ Там само.

року в рік старі втрачають свою ефективність внаслідок швидкоплинності сучасних цифровізаційних процесів. У зв'язку з чим, доречно буде охарактеризувати шляхи передачі інформації в певні етапи (рис. 2).

Рис. 2. Шляхи передачі інформації громадянам

Усе вищезазначене свідчить, що головною перевагою використання цифрових технологій є підвищення продуктивності праці. Втім існують і непрямі переваги, серед яких можна назвати економію часу, створення нового попиту на нові товари й послуги, їх нова якість і цінність⁵.

Однак, можна виділити і негативний бік процесу цифровізації держави та державно-управлінської діяльності. Так, здійснюючі зазначені процеси доцільно зважати на безпеку персональних цифрових даних, адже сучасний стан розвитку інноваційних технологій може дозволити порушити основні принципи безпеки інформації, а саме «конфіденційність, цілісність та доступність», що може в подальшому призводити до негативних наслідків.

Варто зазначити й те, що існує певний ризик втручання у діяльність електронних комунікаційних та інформаційно-комунікаційних мереж

⁵ Степанко О. В. Цифровізація системи публічного управління та адміністрування в гуманітарній сфері України: можливості та ризики. *Державне управління у сфері цивільного захисту: наука, освіта, практика* : ЗБ. МАТЕРІАЛІВ Міжнар. науково-практ. інтернет-конф., м. Харків, 18–19 берез. 2020 р. С. 42–45.

органів державної влади та місцевого самоврядування, що також негативно вплине на їхню роботу.

Під час цифровізації державного управління та наданні публічно-адміністративних послуг населенню доцільним буде зважати на пріоритетні напрями розвитку. До них сучасні науковці та практичні працівники, традиційно відносять наступні:

- розвиток технологій бездротового зв'язку;
- створення та використання сервісів для отримання державних послуг за допомогою комплексних реєстрів, що засновані на технології «Великих даних»;
- використання технології машинного навчання та нейронних мереж для автоматичного встановлення суб'єкта звернення;

За порядком значущості пріоритетними сферами використання цифрових технологій можна виділити такі:

- охорона здоров'я та безпека життєдіяльності;
- охорона громадського порядку та спокою;
- освіта та кадрове забезпечення;
- транспортні технології та зв'язок;
- житлово-комунальний сектор та енергетика;
- культура та туризм;
- сільське та лісне господарство;
- природокористування, будівництво, промисловість та підприємництво.

Інтерес до сфери цифровізації органами державної влади та місцевого самоврядування обумовлюється поступовим переходом до концепції «цифрової економіки» й «сервісної держави», які також необхідно унормувати відповідними нормативно-правовими актами.

Водночас, варто додати, що із року в рік діджеталізаційні послуги держави набирають великої популярності та різноманітності. Так, уже зараз за допомогою електронних сервісів органів державної влади України можна отримати наступні послуги: отримання довідки про несудимість, певні статистичні відомості, отримати витяг про нормативно-грошову оцінку певної власності, подати заявку на кредитування власного бізнесу чи придбання житла, подати заявку на отримання ліцензій та дозволів, отримати послуги з реєстрації бізнесу (з типовим статутом) (ТОВ, ФОП, ПП тощо), подати заявку на призначення житлових субсидій і таке інше.

Інтенсифікація діяльності органів державної влади в галузі «цифрових послуг» детермінується демократизацією суспільно-політичної думки, створенням нових галузей науки і техніки, підприємництва та біржової діяльності, збільшенням цивільного обороту та впровадженням інновацій у загальній світовій практиці.

При здійсненні реформування будь-яких галузей вітчизняного господарства не можливо не використати досвід зарубіжних країн. Так, доцільним буде й проаналізувати його (табл. 2).

Таблиця 2

**Порівняльна таблиця діджиталізації діяльності
зарубіжних держав**

	Польща	Португалія	Естонія	Фінляндія
<u>Цифрові навички населення</u>	+	+	+	+
<u>Впровадження розумної інфраструктури</u>	Частково	Частково	+	+
<u>Цифрова ідентифікація громадян</u>	Частково	+	+	+
<u>Електронний документообіг</u>	+	+	+	+
<u>Інтелектуальна система відеоспостереження</u>	+	+	+	+
<u>«Розумні черги», електронна реєстрація тощо</u>	+	+	+	+
<u>Перевага безготівкових розрахунків</u>	Частково	+	Частково	+

(власна розробка авторів)

Вочевидь інформатизація пронизує всі соціально-економічні процеси як суспільства. У зв'язку з цим державний апарат може бути ефективним лише за умови використання тих можливостей, що надають інформаційні та телекомунікаційні технології. Цифрова трансформація публічного управління є актуальною відповіддю на сучасні конкурентні виклики⁶.

Наступний етап цифрових трансформацій можна розглядати як етап створення майбутнього, а не вдосконалення минулого. Під цифровими трансформаціями можна розуміти докорінне перетворення ділової та

⁶ Білоус А. О. Проблеми та перспективи реформування системи публічного управління в умовах воєнного часу. *Таврійський науковий вісник. Серія: публічне управління та адміністрування*. 2022. № 3. С. 23–29. URL: <https://doi.org/10.32851/tnv-pub.2022.3.3> (дата звернення: 06.11.2023).

організаційної діяльності, процесів, компетенцій і моделей для забезпечення змін та можливості поєднання цифрових технологій і їх стратегічного або пріоритетного прискорення в суспільстві з урахуванням поточного стану й майбутнього розвитку⁷.

Окрім того, при здійсненні діяльності в галузі цифровізації публічного управління доцільно зважати на основи проектного підходу та менеджменту (рис. 3).

Рис. 3. Основи проектного менеджменту

Варто зазначити й те, що процес цифровізації держави потребує значних фінансових вкладень та інвестицій. Важливим є й організаційне забезпечення кваліфікованими фахівцями, що зможуть належним чином здійснювати врядування саме в галузі «державної цифровізації»⁸.

Корупція перешкоджає ефективному розвитку адміністративно-муніципальних утворень, ускладнює проведення соціально-економічних перетворень, формує у суспільстві негативне ставлення як безпосередньо

⁷ Наумик А. С. Деякі організаційно-практичні особливості впровадження цифровізації в сучасне державне управління в Україні. *Grundlagen der modernen wissenschaftlichen Forschung*. 2023. С. 28–30. URL: <https://doi.org/10.36074/logos-27.10.2023.07> (дата звернення: 05.11.2023).

⁸ Там само.

до інститутів місцевого самоврядування, так і до державної політики у сфері протидії корупції⁹, тому ефективним методом протидії ним є цифровізація, що фактично унеможливорює та значним чином перешкоджає корупційним правопорушенням.

Таким чином, теоретико-методологічний та організаційно-практичний аспекти цифровізації сучасного публічного управління мають комплексні підходи до вирішення значної кількості суспільно-важливих проблем організації та ведення діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування в Україні та значною мірою поліпшують зазначений процес.

DOI: 10.51587/9798-9895-14625-2024-117-171-179

⁹ Наумик А. Шляхи протидії корупції та корупційним проявам в органах місцевого самоврядування України. *Студентський науковий журнал «UNIVERSUM»*. 2023. № 1. С. 57–60.

ТЕРЕМЦОВА Ніна Володимирівна,

канд. юрид. наук, доцент,

Київський Національний університет

імені Тараса Шевченка

ORCID ID: 0000-0001-6783-9781

ТЕОРЕТИЧНЕ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ОСНОВНИХ РИС МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ: ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

У кожній державі незалежно від особливостей його політико-територіального та адміністративно-територіального устрою, форми правління, історичних, національних та інших особливостей місцеве самоврядування має специфічну форму та назву.

У різних країнах використовують різні терміни для визначення місцевого самоврядування: «муніципальне управління», «місцева автономія», «територіальна децентралізація», «муніципалітет».

В основу місцевого самоврядування будь-якої держави покладено національні теорії місцевого самоврядування. Найбільшого розповсюдження в світі набула громадська теорія, яка визнана більшістю країнами